

MONOGRAFIE:

MICHEK, S. (2014) *Kolegiální evaluace školy*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN: 978-80-7435-480-9

Recenzent:

Ing. Jana Menšíková, INESAN, s.r.o., Heřmanova 22, 170 00 Praha 7

Úvod

Evaluace jsou neoddelitelnou součástí aktivit v moderní pedagogice a školství. Požadavek na zvyšování kvality českých škol a její následné udržení je zřejmý z legislativní povinnosti českých škol realizovat vlastní hodnocení a výsledky promítat do výročních zpráv o činnosti škol. Z tohoto pohledu je téma kolegiální evaluace velmi aktuální. Na významu však kolegiální evaluace získali až v posledních letech díky Programu hodnocení kvality vyššího odborného studia (EVOS), byť v určité podobě tento typ evaluace probíhal v ČR již od 30. let 20. století. Hlavním prvkem, který kolegiální evaluaci školy odlišuje od standardních evaluací, je využití dovedností kolegy (učitele) v roli mentora, kouče či supervizora v širokém pojetí těchto rolí. Kniha tak přináší vhled do přípravy a realizace kolegiální evaluace, zaměřuje se přitom na klíčové aspekty, kterými jsou evaluační procesy školy, samotní učitelé a jejich role, ale i omezení a limity vztahující se k autoevaluačnímu procesu školy.

Struktura knihy

Kniha je rozdělena do šesti samostatných částí, které postupně prezentují výsledky výzkumu realizovaného v letech 2010–2011 v rámci projektu Cesta ke kvalitě, jehož se autor účastnil jako zástupce hlavního manažera projektu.

První kapitola se zaměřuje na počátky kolegiální evaluace a její postupný vývoj nejen v zahraničí, ale i v ČR. Zajímavá je podkapitola „Terminologické aspekty“, kde autor podrobně seznamuje čtenáře se samotným pojmem „peer review“ nebo „peer“, jež se vyskytuje zejména v anglické

literatuře. Ukazuje se, že v různých zemích je tento pojem překládán různě, např. Německo, Rakousko, či Itálie tento termín vůbec nepřekládají a naopak severské země jako Finsko či Norsko mají pro peer review překlad ve vlastním jazyce. V české literatuře je dle zjištění autora tento termín využíván minimálně, a proto jej autor spolu s realizačním týmem projektu Cesta ke kvalitě konzultovali s překladateli a vzdělávacími institucemi se snahou o vytvoření českého konsenzu tohoto pojmu. Z této diskuse však vzešlo několik odlišných pojmů jako např. „hodnocení kolegů“, „externí nezávislá odborná evaluace“, „kolegiální evaluace“ či „partnerská evaluace“ apod. Autor se tedy rozhodl použít pojem „kolegiální evaluace“ jako nejuvýstižnější překlad a pro české prostředí srozumitelné souloví. Za pozornost rovněž stojí podkapitola o hodnocení mezi učiteli před rokem 1989, neboť jeho historie spadá již do první republiky, kdy byly zřízeny reformní pokusné školy s cílem na důraz samoučení a testování žáků. Kapitola je pak uzavřena shrnutím hlavní myšlenky autora.

Druhá kapitola je věnována metodologii výzkumu, kde autor představuje nejen výzkumnou otázku a hlavní cíle, ale rovněž použité metody sběru dat a výběr cílové skupiny. Z textu této kapitoly je zřejmé, že autor se metodologii výzkum významně věnoval a zvolená strategie a koncepce výzkumu je předem dobře promyšlená (je zde patrný systematický sled činností, komplexnost, detailnost, provázanost i kontextuální podmíněnost), neboť jak autor uvedl, byl motivován svým osobním cílem (tj. zjistit jak se s kolegiální evaluací vyrovnají zapojené školy do projektu Cesta ke kvalitě).

Ve třetí kapitole se autor věnuje popisu realizace čtyř případových studií, které sám autor označuje jako „příběhy kolegiální evaluace“ odborných škol. Školy byly nejprve rozděleny do dvojic dle jejich charakteru: venkovská vs. evaluační a tradiční vs. obchodní a následně připravovány na vzájemné hodnocení. Autor zde podrobně popisuje nejen průběh návštěv hodnotícího týmu u druhé školy ze sestavených dvojic, ale i jejich plánování a vybrané závěry z hodnotících závěrečných zpráv. Součástí hodnotících týmů byla i role facilitátora, který dohlížel na průběh hodnotící návštěvy, a v případě potřeby pomáhal týmu s dalšími kroky. Shrnutí příběhů přineslo zajímavý prvek hodnocení, kterým je kompetence samotných hodnotitelů. Kvalitu a validitu provedeného hodnocení tak ovlivňují zkušenosti jednotlivých hodnotitelů-učitelů s jeho prováděním (viz např. kladení otázek, zkušenosti s vedením hloubkových rozhovorů apod.).

Čtvrtá kapitola je rozdělena na několik samostatných podkapitol zaměřených na názory a postoje zúčastněných ke kolegiální evaluaci, podmínky její realizace, kompetence jednotlivých aktérů, obsah kolegiální evaluace a rovněž i její přínos pro školu. V každé z těchto podkapitol jsou podrobně analyzovány výstupy z provedených hodnocení dvojic škol. Kapitulu zakončuje pojetí kolegiální evaluace u základních a středních škol, které se, jak sám autor zjistil, v určitých aspektech přístupu k autoevaluaci a kolegiální evaluaci liší. Předmětem této kapitoly je tedy identifikovat názory a postoje zástupců škol na uskutečnění hodnocení v jejich škole, a zda o něj mají vůbec zájem, dále jaké podmínky mohou ovlivnit kolegiální evaluaci na školách, jakou roli hraje zkušenost jednotlivých aktérů s evaluačními aktivitami a jejich následným vyhodnocením, jaký má kolegiální evaluace přínos pro danou školu a zda budou schopni výsledky implementovat a dále pokračovat v kolegiální evaluaci za podpory jiného subjektu.

V páté kapitole se autor věnuje shrnutí poznatků získaných jak z příběhů čtyř škol, tak také deskriptivního výzkumu, který byl autorem proveden na počátku projektu Cesta ke kvalitě. Syntéza výsledků ze všech provedených šetření přinesla šest faktorů, které mohou být vnímány jak pozitivně (mají stimulační vliv na kolegiální evaluaci), tak také negativně (možné bariéry realizace kolegiální evaluace). Jedná se o postoje k evaluaci, podmínky ke kolegiální evaluaci, zkušenosti s evaluací, kompetence účastníků kolegiální evaluace, vzájemnou interakci školy a týmu hodnotitelů a o podporu kolegiální evaluace (přístup vedení školy apod.). Popis jednotlivých faktorů je dobře strukturovaný a dostatečně rozpracovaný. Přínos kolegiální evaluace pro zúčastněné školy je nesporný a jak sami uvedli „měli možnost učit se od sebe navzájem“, což je významný prvek kolegiální evaluace.

V poslední šesté kapitole se autor vrací k výzkumným otázkám realizovaného výzkumu, na které stručně a výstižně odpovídá.

Závěr

Publikace Kolegiální evaluace školy představuje vhodnou pomůcku pro školský management a další zainteresované osoby v procesu hodnocení, zejména z pohledu terminologického, neboť přesně vymezuje co kolegiální evaluace vlastně je. Z pohledu metodologického může být kniha rovněž vhodná pro vysokoškolské studenty, neboť kapitola 2 popisuje

výzkumný design a vybrané postupy sběru dat. Zpracování výzkumu formou čtyř případových studií je velmi zdařilé a přispívá k podpoře této metody v rámci pedagogické evaluační praxe a přispívá ke zvyšování kvality vzdělávání a profesnímu rozvoji nejen učitelů, ale i samotných škol.

O autorovi

Stanislav Michek je odborným asistentem na Katedře sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové. Zajímá se o témata spojená s řízením a rozvojem škol (kolegiální evaluace školy, autoevaluace, zajišťování kvality odborného vzdělávání a přípravy) a předškolního vzdělávání.